

Dames en heren,,

Hartelijk welkom bij de feestelijke heropening van Tjaarda's Bos. Als ik zeg Tjaarda's bos bedoel ik daarmee het parkbosje, waarin we nu staan, maar evengoed de uitzichttoren de Belvédère. Beide vormen een onlosmakelijk duo en dat is dan ook de reden dat U vandaag door twee partijen bent uitgenodigd: Stichting de Belvédère en Staatsbosbeheer. Mijn naam is Yolt IJzerman, werkzaam bij Staatsbosbeheer, maar vanuit die positie ook bestuurslid van de Stichting. Ik heb dan ook de eer die verbondenheid vandaag te symboliseren. Ik spreek hier vandaag als projectleider van het herstelproject Tjaarda's Bos.

Wist U dat u vandaag toch wel op een bijzondere plek staat? Zo'n 100 jaar geleden was er een ondernemer in Oranjewoud, die zijn tijd vooruit was en het initiatief nam tot waar wij nu staan. Ik en de volgende spreker komen daar zo dadelijk nog op terug.

Er is de laatste jaren veel gebeurd in Oranjewoud. Nadat de gemeente het doorgaande autoverkeer goeddeels uit Oranjewoud had weten te weren zijn veel van de oude landgoederen opgeknapt. Met meest in het oog springend is uiteraard de reconstructie van landgoed Oranjewoud, met daaraan gekoppeld het nieuwe parkgedeelte met het fraaie museum. Maar er is meer gebeurd: Het park rond het Wouters Bergje is hersteld (helaas: ook veel weer vernield!), de Overtuin is gerenoveerd, Oranjestijn heeft een grote opknopbeurt ondergaan en, last but not least, landgoed Oranjehoeve, in eigendom van freule van Harinxma, - welkom, freule van Harinxma!- is grondig opgeknapt en opengesteld voor het publiek. Min of meer als klein kroontje op dat alles, maar gesymboliseerd door de hoge Belvédèretoren, nu dan dus de heropening van Tjaarda's Bos.

Door het renoveren en herontwikkelen van de diverse historische parkstructuren in Oranjewoud heeft Fryslân er een heel interessante cultuurhistorische parel bij gekregen, die bijdraagt aan de economie van plaats en regio, geheel in de geest van een ander Belvédèreproject, dat van het Min van VROM. Belvédère staat daar voor "behoud door ontwikkeling" en dat is precies waaraan hier met vereende krachten is gewerkt.

De betrokkenheid van Staatsbosbeheer bij dit soort herstelprojecten geeft aan dat er sprake is van een cultuuromslag. Lang was "bos" (en geen park!) de kerntaak van Staatsbosbeheer. Later kwam daar natuur en nog weer later ook recreatie en landschap bij. Maar met cultuurhistorie hielden we ons nooit expliciet doende. Dat is veranderd en dat is meer goed ook. Tegenwoordig zien we ook monumentenzorg in de brede zin van het woord, dus vooral als er een raakvlak ligt met het landschap, als onze taak. En dat komt mooi uit, want Tjaarda's Bos is zo'n Rijksmonument: niet alleen de toren, maar ook het aardige parkje waar we nu in staan.

Het herstelproject dat we vandaag heropenen werd mogelijk toen ons, zo'n zes jaar geleden, de gelegenheid werd geboden, het bosje in eigendom over te nemen van mw. Graafsma, hier ook aanwezig. Het bosje leidde de jaren daarvoor een enigszins kummervol bestaan, begrijpelijk, want het is voor een particulier welhaast ondoenlijk zo'n parkje te herstellen en te onderhouden. Gelukkig zag de prov Fr dat ook en was ze bereid de aankoop te subsidiëren. Direct na de aankoop is begonnen met het maken van plannen voor herstel, vanaf het begin in nauwe samenwerking met de Stichting Belvédère, die de toren zo'n 16 jaar geleden al grondig restaureerde. Want ook bij de toren bleek dat er destijds enkele onderdelen achterwege waren gebleven, die alsnog herstel behoefden.

Basis voor het herstelplan was een inventarisatie van de geschiedenis van Tjaarda's Bos door de bij velen van u wel bekende Ria Mulder Radetsky, een kenner van parken en landgoederen

in Fry. Uit haar rapportage bleek dat Tjaarda's Bos oorspronkelijk deel uitmaakte van een bijzonder landgoedje met de naam Klemburg. Het kleine landhuis Klemburg kennen velen van u: aan de Marijke Muoiweg, hier vlak achter. Als het goed is zijn de bewoners van Klemburg hier vandaag ook aanwezig, welkom!

Klemburg was heel bijzonder: het landgoedje was maar één perceel breed, de breedte van het bosje waar we nu in staan, maar het was enkele kilometers lang en stekte zich, dóór de Oranjehoeve, uit tot aan de Tjonger toe. Al voor het ontstaan van Klemburg wordt er al verwezen naar de Berg van Brongerga. Brongerga is, zoals u weet, de naam van de buurtschap waar later dit deel van Oranjewoud uit is ontstaan. Het kerkhof aan de Marijke Muoiweg is het oude kerkhof van Brongerga, als ik het goed heb. Die "berg" is vermoedelijk de basis van de huidige "berg" waarop de Belvedere staat. Hij werd destijds vermoedelijk al aangelegd om de toen aanwezige landgoederen te verfraaien en om uitzicht te bieden op de omgeving. Dat geeft daarmee ook een beeld van hoe de streek er toen uitzag: er was nog amper opgaand bos!

Zo'n honderd jaar geleden, de eigenaar van Klemburg was overleden, kocht de oude heer Tjaarda, eigenaar van het vermaarde hotel, het huidige bosje met daarin de "berg" en ontwikkelde hij het geheel tot een attractie voor de eerste toeristen en meer specifiek natuurlijk voor de bezoekers aan zijn hotel. Hij bouwde op de berg een uitzichttoren, maar daarover straks meer.

Geheel in de stijl van die tijd bleef het niet bij een toren alleen: het bosje werd omgevormd door er slingerpaden in aan te leggen en naast de toren, dat moet ongeveer hier zijn geweest, verscheen een klein doolhof, een "grot" en een kiosk, waar men limonade kon drinken. En kleine toeristische attractie, kortom. Dat veel van die aanleg later in verval raakte doet niets af aan de ambitie die Tjaarda als ondernemer destijds aan de dag legde: hij was daarmee zijn tijd ver vooruit. Een attitude die we ook nu weer in en rond Oranjewoud aantreffen: versterk de karakteristieken van het gebied, benoem nieuwe functies voor oude structuren en gebruik dat al motor, ook voor de kleinschalige economie!

Ik ben bijzonder blij dat Stichting en Staatsbosbeheer, na veel meer jaren van plannen maken dan destijds verwacht, nu eindelijk in staat zijn het geheel gerenoveerde Tjaarda's Bos terug aan de gemeenschap aan te bieden als pareltje in Oranjewoud. Uiteraard was dat niet mogelijk geweest zonder de materiële en financiële steun, waar het gaat om het park zelf, van de gemeente Heerenveen en de Prov Fryslân. Heel veel dank daarvoor!

Ook de buurt is op verschillende wijze betrokken. Tweemaal overlegde we met burens en omwonenden, waarbij de aanvankelijke huiver voor té drastisch ingrijpen gelukkig, onder meer door een kleine aanpassing van de plannen, omgezet kon worden in draagvlak voor herstel. Dank voor uw constructieve opstelling!

Is iedereen dan nu tevreden? Nee, helaas dat ook weer niet. Er blijkt nog steeds ongewenst gebruik van de toren te worden gemaakt, die overlast voor de buurt en vernielingen in het park met zich meebrengt. Helaas een in de huidige tijd veel voorkomend dilemma. Binnenkort hopen we nog en keer met alle partijen bijeen te komen om naar oplossingen te zoeken.

Toch beschouw ik dit als een kleine smet op een overigens stralend blazoen. Met trots zie ik naar de toren, loop ik door het parkje en zeg ik: deze cultuurhistorische parel kan er weer jaren tegen!